

Nužnost duhovnog vodstva

Thomas DUBAY, *Seeking Spiritual Direction, How to Grow the Divine Life Within*, CHARIS, Servant Publication, Ann Arbor, Michigan, 1993., 301 stranica.

Thomas Dubay, S. M. je, u američkim kršćanskim (katoličkim) krugovima dobro poznati pisac duhovnih knjiga te vrlo traženi duhovni učitelj i vođa. Knjigom, koju prikazujemo, autor je htio ispuniti prazninu koja postoji u vrlo važnom, ali i zanemarenom prostoru kršćanske duhovnosti, naime duhovnom vodstvu. Knjiga želi biti, ona to i jest, vodič za kršćane koji žele na jedan dublji način živjeti vlastitu kršćansku egzistenciju i kojima je neophodna pomoć

duhovnog vođe. No, ona je također namijenjena i onima koji se spremaju za uloge duhovnih vođa ili su već angažirani u tom 'umijeću nad umijećima'.

Knjiga je podijeljena na tri dijela. Prvi dio je posvećen temeljima duhovnog vodstva. Drugi dio obrađuje neka praktična pitanja te probleme vezane uz duhovno vodstvo, a u trećem dijelu autor govori o rastu, progresu u duhovnom životu. Na kraju se donosi popis bilježaka te stvarno kazalo pojmova i imena.

Prvi dio knjige podijeljen je na pet podnaslova. Pod prvim podnaslovom (*Getting Our Bearings - Izlazeći na kraj s poteškoćama*) autor upozorava na nedostatak duhovnih vođa (na to su upozoravali i brojni sveci tijekom povijesti! o. m.) spremnih dati dobar i plodonosan savjet osobama koje žele napredovati na putu kršćanskog savršenstva i koje osjećaju Božji poziv na dublji kršćanski život, no zbog nedostatka korisna i pravog savjeta sa strane iskusnih duhovnih vođa te osobe ostaju nezadovoljene, a nerijetko i razočarane. Stoga on knjigom želi pomoći osobama koje traže duhovno vodstvo, kao i onima koji su ga spremni pružiti (str. 12-13). Autor tvrdi da duhovno vodstvo ima za cilj ništa manje nego "stvarati svece" (str. 13), a navodi i kvazi-definiciju duhovnog vodstva: "Pomaganje Duha Svetoga u raspirivanju ljubavi koja mijenja lice zemlje", odnosno ukazati na estetsku stranu nadnaravnog reda te pomoći osobi da dođe do iskustva ljepote, stvorene i nestvorene (str. 13). U drugom poglavlju prvog dijela (*The Key Principle of Meditation - Glavni ključ posredništva*) autor iznosi nauku o duhovnom vodstvu kako je ukorijenjena u božanskoj objavi i koju treba znati i prihvatiti osobu koja traži duhovno vodstvo. Poslanje i ulogu onih koji pružaju duhovno vodstvo autor smješta u kontekst života Presvetog Trojstva, poslanja Sina te njegova posredništva (str. 21-22), potkrepljujući svoje tvrdnje obiljem biblijskih citata. Autor ne zanemaruje niti opće ljudsko iskustvo koje kaže da se čovjek nerado mijenja, tj. da odbija promijeniti način i stil življenja. No, tvrdi dalje, jedino Bog nas može istinski promijeniti, a čovjek, ako želi ispuniti volju Božju, mora dopustiti Bogu da ga promijeni (str. 25-26). U trećem poglavlju prvog dijela (*What Is Spiritual Direction - Što je duhovno vodstvo?*), pisac iznosi kristološko-eklezijalne dimenzije duhovnog vodstva. Tvrdi da je, prema nauku Svetoga pisma, duhovno vodstvo vođenje osobe u istinski život pod glavnim vodstvom Duha Svetoga, koji je glavni vođa (str. 32). Pozivajući se na nauk sv. Ivana od Križa da duhovni vođa zauzima mjesto samoga Boga, a ne čisto privatnog savjetnika, autor naglašava da poslanje Crkve (biskupa i svećenika kao duhovnih vođa) proizlazi od samoga Krista koji je poslan od Oca (str. 33). Iz eklezijalnosti duhovnog vodstva autor izvlači zaključke: odnos

između vođe i vođenoga uključuje intimni čin vjere u božansku riječ; duhovno vodstvo je jedna od brojnih dimenzija utjelovljujućeg karaktera Božje ekonomije spasenja; kada je laik duhovni vođa on sudjeluje u eklezijalnosti duhovnog vodstva (str. 34). Pisac naglašava da je uloga ljudskog vodstva da pomogne osobi koju vodi da ukloni prepreke koje onemogućuju djelovanje Duha Svetoga, odnosno da ga dovede do "gole duše" (izraz sv. Ivana od Križa) (str. 36). Pisac navodi da duhovno vodstvo nije terapija koja bi trebala riješiti međusobne probleme. Nije niti psihološka paradigma i analiza. Ne može se poistovjetiti s istočnjačkim programima i tehnikama vodstva i meditacija, a daleko je i od ekstremnih ideologija (feminizam, razne sekte i sl.). U četvrtom poglavlju (*Do I Need Spiritual Direction - Trebam li duhovno vodstvo?*) pisac navodi da se čini jasnim da svatko u Crkvi treba duhovno vodstvo, budući da Bog djeluje preko posrednika (preko čovjeka) i jer se kršćani posvećuju u Crkvi i po njoj. No, polazeći od konkretnog, svakodnevnog života, pisac postavlja i neka pitanja koja su vezana uz duhovno vodstvo. Primjerice, pita se, kakav oblik treba imati duhovno vodstvo? Kako često treba održavati sastanke? Je li osoban savjet dat u sakramentu sv. ispovijedi dostatan i prikladan? Ovisi li duhovno vodstvo o dobi i duhovnoj zrelosti osobe koja traži vodstvo, itd. (str. 49-50). Autor se potom poziva na svetopisamske izričaje te na primjere svetaca o potrebi savjeta i duhovnog vodstva u životu krštenika, a potom nabroja područja ljudskog života u kojima duhovno vodstvo može pomoći vođenoj osobi od, primjerice, izbora duhovnog štiva do otkrivanja nutarnjih slabosti i grijeha. Duhovno vodstvo pomaže osobi da nadvlada teška razdoblja u duhovnom sazrijevanju, tzv. duhovne suhoće. Duhovno vodstvo je potrebno i osobama koje su spremne činiti određene žrtve iz ljubavi prema Bogu, ali i osobama koje su povodljive za raznim izvanrednim fenomenima. Duhovno vodstvo pomaže i u razlučivanju znakova pojedinog životnog zvanja, kao i otkrivanju nijansi, često vrlo suptilnih, između kreposti i poroka. Duhovno vodstvo pomaže u otkrivanju psiholoških problema, ujedno pomaže u ostvarivanju napretka u duhovnom životu. Peto poglavlje (*Spiritual Directors: Ideal and Real - Duhovni vođe: ideal i stvarnost*) autor je podijelio na četiri dijela. U prvome govori o neophodnom poznavanju široke materije koja utječe na duhovni život pojedinca: međuljudski odnosi, molitveni život, problemi vezani za kontemplativnu molitvu, problemi zvanja, poznavanje Svetoga Pisma, crkvena pitanja te problemi s područja moralne teologije, dogmatska istraživanja, psihološke rane i ožiljci, vrste savjesti, orijentalna meditacija, problem patnje i zla, izvanredni fenomeni, uloga svetaca, duhovna čitanja te neophodnost da se sve skupa skladno poveže (str.

65-75). U drugom dijelu autor izlaže osobne kvalitete duhovnog vođe. Naglašava da nije dovoljno određeno akademsko znanje. Duhovni vođa, autor se poziva na nauk sv. Terezije Avilske, mora biti duhovan (živjeti po evanđelju) te mora imati iskustvo rasta barem do početka ulivene molitve tj. kontemplativnog života. Duhovnik treba pokazati i zanimanje za probleme, misli i osjećaje vođene osobe, a treba se odlikovati i razboritošću u prosuđivanju i savjetovanju. Solidno teološko znanje je također neophodno. Ne smije iskazati naivnu vjeru niti tvrdi skepticizam pred neuobičajenim pojavama (vizijama, rasvjetljenjima, objavama i sl.) koje iskazuje vođena osoba. Autor zaključuje da, uz nabrojene kvalitete, osoba koja želi druge voditi mora biti ponizna, poučljiva i poslušna (str. 75-79). U trećem dijelu petog poglavlja autor se zadržava na pogreškama koje neki duhovni vođe počinu. Temeljna pogreška je prenaglašavanje raznih metoda i tehnika molitve. Druga velika pogreška je pokušaj da se osoba vodi prema vlastitim standardima, a ne prema normama koje proizlaze iz evanđelja. Treća velika pogreška je u zanemarivanju skladne primjene općih načela duhovnog života prema specifičnim odlikama koje postoje u životu pojedinca. Daljna pogreška je nedovoljno poznavanje ulivene kontemplacije kao i pogrešno tumačenje tamne noći duše kao depresije ili obrnuto. Duhovni vođe trebaju se čuvati minimalizma kao i nezdrave navezanosti na osobu kojoj pružaju duhovno vodstvo (str. 79-84). U posljednjem dijelu autor se žali na nedostatak kvalificiranih duhovnih vođa koji su sposobni dati pravi savjet na putu kršćanskog savršenstva te vođenu osobu voditi ne svojim, nego Božjim putovima (str. 84-86).

Drugi dio knjige, u pet poglavlja, autor posvećuje praktičnim pitanjima i problemima (*Practical Questions and Problems*). Mijenja i vlastitu metodologiju izlaganja. Budući da želi izložiti praktične probleme vezane za materiju duhovnog života i vodstva, autor to čini u obliku pitanja i odgovora, i to u svih pet poglavlja. U prvome poglavlju drugoga dijela, ukupno šesto poglavlje, (*Key Concerns in Spiritual Direction - Temeljne stvari u duhovnom vodstvu*) govori o vođenoj osobi, o vođi, o pronalaženju pogodnog duhovnog vođe, o pristupima i metodama te o sakramentu pomirenja i vodstvu. Nakon što je iznio kakve osobe trebaju biti onaj tko traži duhovno vodstvo i onaj tko ga je spreman pružiti, pisac progovara o mogućnosti duhovnog vodstva putem pisane korespondencije, potom o usmenom razgovoru kao i o pitanjima (ispit savjesti) na koja osoba koja traži vodstvo treba odgovoriti prije razgovora s duhovnikom (str. 109-110). Riječ je o ispitu savjesti koji ponavlja dobro znana mjesta katoličke duhovnosti uz zanimljiv dodatak o upotrebi ili zloupotrebi mass-medija. U govoru o sakramentu pomirenja i duhovnom vodstvu autor

navodi da sakrament pomirenja "odgovara na najdublje potrebe ljudske osobe: individualna, uosobljena, simpatična pažnja iskazana nekome tko je ranjen, u poteškoćama, čak i nekome tko se nalazi u tami i zbrci u potrazi za Bogom" (str. 112). U sedmom poglavlju (drugom drugog dijela: *Can I Direct Myself? - Mogi li voditi sama sebe?*), na pitanje iz naslova, autor odgovara potvrdno. No odmah upozorava na poteškoće i probleme koji se mogu pojaviti, od nutarnjih psiholoških poteškoća do brojnih nesavršenosti koje sama osoba teško može uočiti, a još manje iskorijeniti (str. 120-123). Osobama bez prikladnog duhovnog vodstva autor savjetuje ponajprije dublji redoviti kršćanski život: molitvu, sakrament ispovijedi, povremeni razgovor sa svećenikom itd. Osim toga, na samostalnom duhovnom putu važno je znati razabrati Božju volju, i to preko ljubavi prema istini, dubljeg molitvenog života, oslušivanja glasa savjesti, brige oko rasta u krepostima te nastojanja da se sve promatra *sub specie aeternitatis* (str. 129-131). Ova sredstva pomažu osobi da samog Gospodina doživi kao vlastitog duhovnog vođu. Veliku važnost autor pridaje i duhovnim čitanjima, osobito *lectio divina* te poznavanju i nasljedovanju primjera svetih budući da "njihova djela i riječi izražavaju neokaljanu vjeru i nauku..., oni (nas) uče kako primijeniti evanđelje u svakodnevnom životu..., kako unatoč brojnim poteškoćama ostati vjerni Kristu" itd. (str. 149-150). U osmom poglavlju (*The Role of Prayer in the Spiritual Life - Uloga molitve u duhovnome životu*) autor, kako kaže sam naslov, progovara o ulozi molitve u duhovnom životu. Naglašava važnost ustrajnosti u molitvi, a Gospodnji je dar intenzitet i stupanj duhovnog života. Molitva nam omogućuje da dođemo do iskustva Boga, a to je u biti novi život na koji smo pozvani. Molitva se, zbog svoje naravi, ne može svesti na subjektivne osjećaje, na emocionalnost. Pišući o načinima molitve, odbacuje mišljenje da je tehnika *zen-budizma* jedan način molitve tj. kontemplacije, budući da nije upućena Bogu (usp. str. 170-171). U devetom poglavlju (str. 179-211) autor raspravlja o praktičnim problemima i pitanjima vezanima za kontemplaciju (*Practical Problems and Questions about Contemplation*), koje je napisano za osobe koje žele produbiti vlastiti molitveni život. Naglašava da nijedna tehnika meditacije po sebi nije jamac dubljeg duhovnog života. Potpuno živjeti evanđelje, jest primarno za kršćanski život. Potom obrađuje određena pitanja vezana za tehnike meditacije, progovara o poteškoćama u molitvi (nemogućnost diskurzivnog mišljenja, suhoća itd.), uvjetima za rast u molitvenome životu (snažna želja, odlučnost, borba protiv svih vrsta grijeha, vršiti volju Očevu itd.), zaprekama u molitvi (nerealnost, lažna slika o Bogu, o sebi, nedostatak vremena itd.), očekivanjima u molitvi

(zabuna oko tehnike i cilja, rastresenost itd.), novim molitvenim pokretima, liturgiji i kontemplaciji te zajednici i kontemplaciji. U desetom poglavlju (str. 213-244) progovara o problemima koji se pojavljuju u duhovnome vodstvu (*Problems that Come up in Spiritual Direction*). Najprije ukratko izlaže osnove duhovnog programa kojeg treba nastojati ostvariti. Potom progovara o mrtvljenju i odricanju kao o zahtjevima koje evanđelje stavlja pred nas, a suvremeni čovjek ih teško prihvaća. Dio poglavlja posvećuje osjećanju i htijenju, odnosno o razlici među njima. Kaže da je uzrok ponavljanja istih grijeha u ispovijedi upravo poistovjećenje osjećanja i htijenja. Poglavlje zaključuje govorom o savjesti i ispovijedi. Autor upozorava da se brojne osobe, čak i kršćani, donose odluke pod utjecajem javnog mijenja ili zamjenjujući savjest s osjećajnošću. Savjest je norma djelovanja, a duhovno vodstvo treba pomoći pojedinoj savjesti da postane finija. Naglašava i veliku ulogu sakramenta sv. ispovijedi u odgoju savjesti, kao i veliku ulogu duhovnika-ispovjednika u izradnji što ispravnije savjesti.

Treći dio knjige, poglavlja 11 i 12, govori o napretku u duhovnome životu. Jedanaesto poglavlje (*How Can I Continue to Grow - Kako mogu nastaviti rasti?*, (str. 247-266) donosi praktične upute koje trebaju pomoći u duhovnome rastu. Nabrojimo neke od savjeta. Autor preporuča odlučnost, cjelovitost, radikalnost, česte ispovijedi, česti ispit savjesti, pročišćenje izmješanih motiva, načelo *age quod agis*, bavljenje vlastitim poslom, osjetljivost za božansku prisutnost, neprestanu molitvu kao majku svih krepostiju, pobožnost prema Mariji, ljubav prema Crkvi, poštovanje prema Kristovu Namjesniku, duhovno štivo, pouzdanje u Božju pomoć, strpljivost itd. U dvanaestom poglavlju (*Discernment: Assessing My Progress - Prepoznati vlastiti napredak*, str. 267-278) autor najprije navodi razne poteškoće u ispravnom razumijevanju duhovnog života i njegova progressa. Osobita je pogreška što se napredak u duhovnom životu prosuđuje prema osjećajima, a oni ne mogu biti odlučujući kriterij napretka u duhovnome životu. Najvažniji kriterij je, ističe autor više puta, suobličenje volji Božjoj. Potom navodi znakove koji upućuju na napredak u duhovnome životu: usmjerenost na Boga, nepodijeljeno srce, služenje drugima, biranje težega puta, skromnost u življenju, trpljenje s ljubavlju, mržnja na grijeha, vjernost kontemplativnoj molitvi, odsutnost egocentrizma, osjetljiva savjest, poslušnost, poniznost, radost, ljubav prema istini itd.

Na kraju recimo da knjiga sadrži obilje korisnih savjeta u pogledu duhovnog života. Ti savjeti su izrađeni na temelju objave te zdravog nauka preuzetog sa stranica Svetoga pisma kao i djela velikih duhovnih učitelja, osobito sv. Terezije Avilske i sv. Ivana od Križa.

Ipak, treba reći da autor brojna pitanja opširno obrađuje, do u najsitnije detalje tako da to otežava čitanje. Metoda pitanja i odgovora s jedne strane olakšava razumijevanje, no s druge nije baš uobičajna za suvremenog čitatelja navikla na duža ili kraća cjelovita poglavlja. Ukratko, knjiga se predstavlja kao kompendij tematike vezane za pitanja duhovnog vodstva i brojnih drugih koja su s tim povezana. Dobro će doći svim osobama koje žele napredovati u duhovnom životu, a ne mogu naći duhovnika. Isto tako će dobro doći i osobama, osobito svećenicima, koje su spremne ponuditi duhovno vodstvo onima koji ga traže.

Mladen Parlov